

Het mythische labirint van de Biennale

Curator en publicist Jonathan Turner kent een lange betrokkenheid bij de Biennale van Venetië. Zo maakte hij in 1993 al onderdeel uit van het uitvoerend comité dat het eerste internationale platform bood aan kunstenaars als Tracey Emin en Damien Hirst. Voor Tableau dompelde Turner zich opnieuw onder in de hedendaagse kunst in de dogenstad.

TEKST: JONATHAN TURNER VERTALING: ARTHUR VAN 'T HOF

Sigalit Landau, Azkelon, 2011, still van videoprojectie op de vloer, met geluid, 12"21', courtesy van de kunstenaar en Kamel Mennour, Parijs. In het Israëlische paviljoen stelt Landau met haar interventies het idee van landsgrenzen, territorium en landbezit ter discussie.

Aan een licht riekend kanaal in achteraf Venetië stap je een vervallen gebouw binnen. Je beklimt scheve traptreden naar de eerste verdieping en door een smerige gang kom je in een donkere kamer. Er klinkt een zoemend geluid van slecht aangesloten elektrisch licht en er liggen kapotte kasten en dossiers over de vloer. Op een muur wordt een video geprojecteerd: twee zakenmannen spelen *Star Wars* na in een kantoor dat er precies zo uitziet als de ruimte waar jij nu staat. Ze kruisen de degens, precies zoals de Jedi dat in de film zouden doen. In plaats van lichtsabels gebruiken ze fluorescerende buizen en wat hier ontstaat, kan worden gezien als een luchtig, maar niet mis te verstaan beeld van de recente oorlogen in het Midden-Oosten. Als ze de fluorescerende buizen tegen elkaar kapot slaan, gaan de lichten uit. De installatie is van de kunstenaar Adel Abidin (1973) en staat in het Iraakse Nationale Paviljoen in de Gervasuti Foundation. Welkom in de verrassende wereld van de 54ste Biennale van Venetië.

Elke twee jaar ontpopt de Biennale van Venetië zich weer als een enorme en soms wat anachronistische uitstalling van culturele hoogstandjes en nationalisme; een soort Olympische Spelen van de kunstwereld. Internationale supersterren ‘vechten’ een strijd uit om belangrijkheid, ‘supporters’ kiezen partij en er zijn diverse prijsuitreikingen. De editie van dit jaar is de grootste ooit, met 87 deelnemende landen. Er zijn premières van Saoedi-Arabië, Bangladesh en Haïti, terwijl landen als Congo, Costa Rica, Cuba, India, Irak, Zuid-Afrika en Zimbabwe weer terugkeerden op het podium, sommigen na een afwezigheid van tientallen jaren. Kritieken van publiek en professionals zijn nog nooit zo eensgezind geweest: de Oostenrijkse, Zwitserse en Britse paviljoens zijn veruit favoriet (met glansrijke hoofdrollen voor respectievelijk Markus Schinwald, Thomas Hirschhorn en Mike Nelson), er is veel vernieuwende kunst met Arabische wortels en er zijn fantastische tentoonstellingen van Anselm Kiefer, Anish Kapoor, Marisa Merz, Julian Schnabel en Pier Paolo Calzolari in verschillende musea, palazzo’s en andere expositieruimtes verspreid over de stad. De bezoeker zal het zeker opvallen dat sensatiezucht hier ontbreekt en er een enorm gevoel van vrijheid hangt. »

‘SENSATIEZUCHT ONTBREEKT, VRIJHEID OVERHEERST’

Cristiano Pintaldi
'Untitled', 2011, acryl op doek, 195 x 320 cm. In de voormalige scheepswerven op het eiland San Pietro di Castello hangen enorme doeken van deze kunstenaar. Hij schilderde de momenten waarop de stoffelijke wereld de niet-stoffelijke ontmoet, in dit geval een bliksemflits boven de IJslandse vulkaan Eyjafjallajökull.

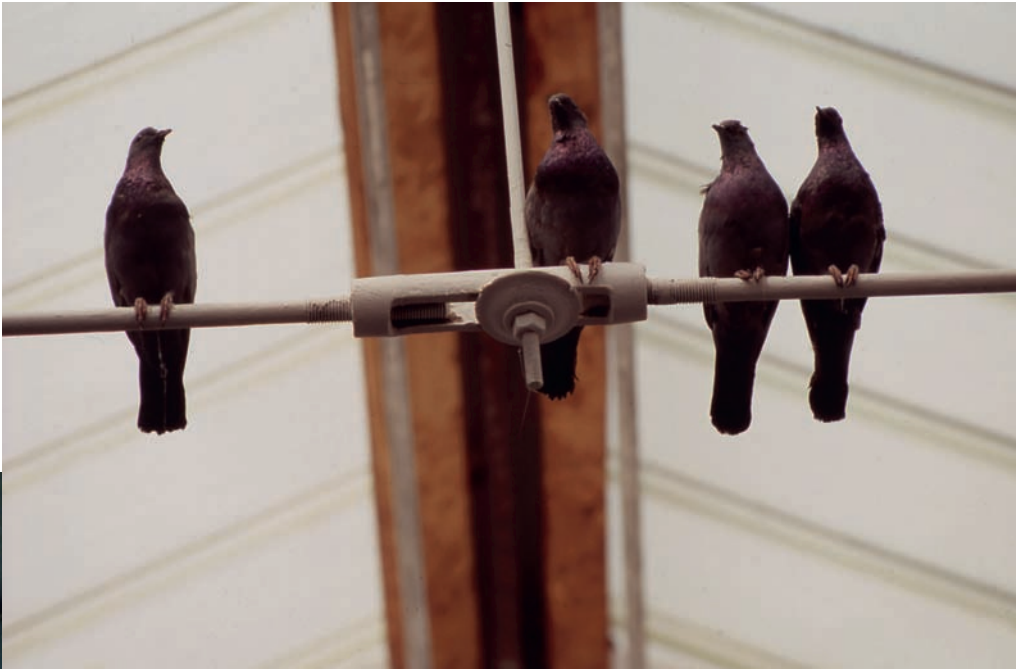
Anish Kapoor
'Ascension', 2011, installatie in de Basilica di San Giorgio, Isola di San Giorgio Maggiore. Een wolk van witte rook komt uit een rond vat op de kruising tussen het transept en het schip van Palladio's basiliek. Als een goddelijke aanwezigheid kringelt de rook langzaam naar boven. Kapoor verbeeldt hier de samensmelting van materie en spiritualiteit, de dialoog tussen spanning en afwezigheid. (Courtesy Galleria Continua, San Gimignano/Beijing/Le Moulin)

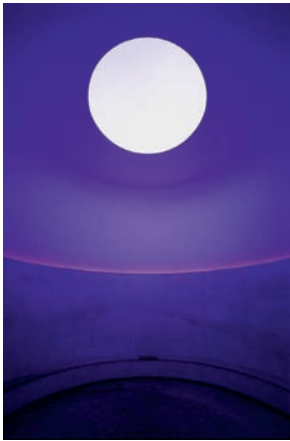
James Turrell
'Skyspace Zuoz', 2005, een grootschalige installatie in de hoofdtentoonstelling ILLUMInations in de Corderie.

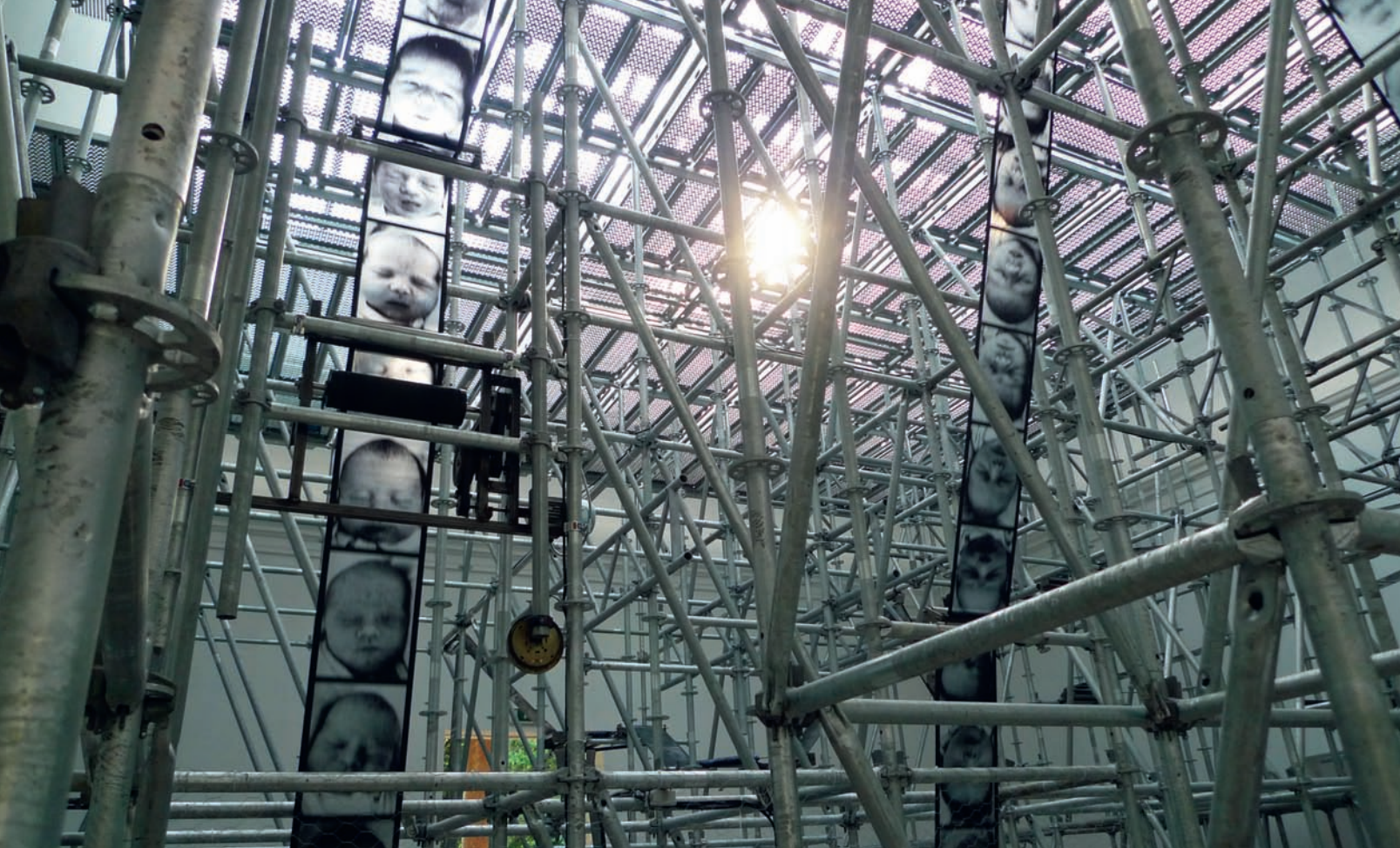
Jacopo Robusti detto Tintoretto
'La creazione degli animali (De Schepping der Dieren)', 1550-1553, coll. Gallerie dell'Accademia, Venezia. Een van de drie werken van Tintoretto die de bezoeker ter introductie dienen op de hoofdexpositie ILLUMInations.

Maurizio Cattelan
'Turisti (Tourists)', 1997. Honderden opgezette duiven bevinden zich als een primitief bewakingsysteem in de balken verspreid in het centrale paviljoen in de Giardini.

Christian Marclay
'The Clock', 2010, courtesy White Cube, Londen en Paula Cooper Gallery, New York. Still uit de 24 uur durende video van de winnaar van de Gouden Leeuw (de beste kunstenaar van de Biennale), te zien in de hoofdtentoonstelling ILLUMInations in de Corderie.

Christian Boltanski

'Chance' in het Franse paviljoen, onderdeel van zijn uitgebreide onderzoek naar de realiteit van kans, lot en levensritme. Hij monteerde zwart-wit gezichten van kinderen en bejaarden op een reuzenfilmrol, die in beweging wordt gebracht in een oneindige loop door een enorme projector, gemaakt van een stellage van aluminium pijpen. Het is alsof we in één oogopslag generaties mensen zien passeren, gevangen in een ratelende machine.

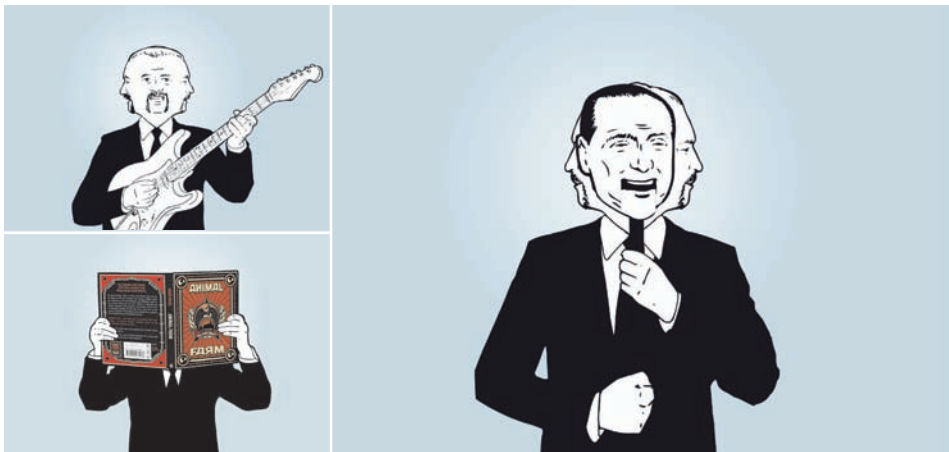

Mike Nelson

'I, IMPOSTOR', 2011, installatie, te zien in het Britse paviljoen. Met inspirerende gevoelens van angst, claustrofobie en dreigend onheil dompelt Nelson de beschouwer onder in een verhaal dat zich ontwikkelt in een serie stoffige kamers die lijken op verlaten werkplaatsen in een Arabische souk.

Han Hoogerbrugge

Voor de expositie 'Speech Matters' in het Deense paviljoen maakte de Rotterdamse kunstenaar Han Hoogerbrugge de animatie 'Quatrosopus' (2011), een figuur met vier gezichten en een roterend hoofd. Elk gezicht vertegenwoordigt een andere visie en verbeeldt op die manier contradicties en innerlijke strijd over vrijheid van meningsuiting.

EEN ARISTOCRATE UIT ROME GOOIDE 'PIS VAN DE KUNSTENAAR'

Opwinding en roddel

Op de hete openingsdagen begin juni overheersten de opwinding en de roddel. Kuierend langs diverse exposities wedijverden Elton John en partner David Furness, mét kinderwagen - hun eerste kind kwam kortgeleden via een draagmoeder ter wereld - met sterren als Salma Hayek en Naomi Campbell om de aandacht van het publiek. De Russische miljardair Roman Abramovich had zijn 115 meter lange superjacht Luna ostentatief tegenover het San Marcoplein afgemeerd, wat leidde tot protesten van de inwoners. Tussen alle paviljoens botsten bezoekers vaak letterlijk tegen joggers op; het waren de professionele atleten die zich warmlieten voor de doorlopende performance van het Amerikaanse duo Allora & Calzadilla. Die plaatsten een op z'n kop liggende tank voor het Amerikaanse paviljoen die dienst doet als een, weliswaar, buitenproportionele, loopband. Diverse atleten renden om de beurt op de draaiende rupsbanden, alsof Allora & Calzadilla een trainingsprogramma hebben bedacht voor een militaire sportschool. Ondertussen deelden actievoerders door heel Venetië rode T-shirts en tassen uit met de slogan 'Free Ai Weiwei', als protest tegen de gevangenschap van de Chinese dissidente kunstenaar.

De op media beluste curator van het Italiaanse paviljoen, Vittorio Sgarbi, werd bedolven onder de kritiek. Het gerucht deed de ronde dat hij 5 miljoen euro zou hebben ontvangen van president Berlusconi om het paviljoen te organiseren, een en ander begeleid door een reeks exposities door het hele land, gewijd aan kunstenaars uit alle Italiaanse regio's (een uitputtende lijst van maar liefst 3000 namen). Tijdens een persconferentie gooide Marina Ripa di Meana, een aristocrate uit Rome, de inhoud van een pot met het etiket 'Pis van de kunstenaar' naar Sgarbi - een hommage aan Piero Manzoni's infame 'Merda d'Artista' ('Stront van de kunstenaar', in blik). Ondertussen had de vorige Biennale-directeur Achille Bonito Oliva al publiekelijk afstand genomen van het nationale paviljoen door het te bestempelen als 'pluralistische karaoke'. Het publiek smulde van de rel.

Tintoretto

Bice Curiger, de uit Zürich afkomstige curator van de 54ste Biennale, zette een moedige stap door drie laat zestiende-eeuwse doeken van Tintoretto te gebruiken als introductie op de centrale expositie 'ILLUMInations'. Ze werden speciaal voor de gelegenheid gerestaureerd. 'Het Laatste Avondmaal', 'De Schepping der Dieren' en 'De Diefstal van het Lichaam van Marcus' waren in hun tijd revolutionair; de opdrachtgevers wezen de schilderijen af

omdat ze te modern waren. Maar nu, gezien buiten de historische context van de Scuola di San Marco, stralen en gloeien de werken met een sterk hedendaags licht, dat goed past bij het thema van de expositie.

Curiger presenteert een keuze van 83 kunstenaars; een mix van opkomende talenten naast erkende supersterren als Maurizio Cattelan, Cindy Sherman, James Turrell, Katharina Fritsch en de Oostenrijker Franz West, die een Gouden Leeuw kreeg voor zijn gehele oeuvre. Cattelan presenteert een zwerm opgezette duiven, die verspreid door het paviljoen op stok zitten - wat direct leidde tot de woede van dieractivisten.

Twee kunstenaars steken er echt met kop en schouder bovenuit. Urs Fisher laat een reeks levensechte sculpturen zien - een kunstverzamelaar, een kantoorstoel en de reproductie van een marmeren standbeeld uit Florence - die in feite enorme kaarsen zijn en langzaam vervormen terwijl ze branden en druipen. En in een bioscoopachtige omgeving wordt Christian Marclay's 'The Clock' getoond, waarmee hij terecht de Gouden Leeuw voor 'Beste Kunstenaar' won. Gebruikmakend van verschillende film- en televisiefragmenten maakte Marclay een 24-uur durende montage, die chronologisch verloopt als een parallelle, fictieve *countdown*. We zien wijzerplaten, horloges en scènes met dialogen waarin de tijd wordt vermeld, die samen Marclay's surrealistische, verbrokkelde universum, dat precies hetzelfde tempo volgt als de echte wereld, creëren.

Arabische Lente

Zoals Tintoretto's meesterwerken aantonen, is grote kunst tijdloos. Maar een deel van de hedendaagse kunst is nadrukkelijk tijdgebonden. Dat bewijzen de vele werken op deze Biennale met de focus op het Midden-Oosten, gemaakt in de nasleep van de Arabische Lente. In het Egyptische paviljoen zien we een ontroerende tentoonstelling van de onlangs overleden kunstenaar Ahmend Basiony. In 'Thirty Days Running in the Place' wordt een gefilmde performance van Basiony in een steriele ruimte van de galerie van het Opera House in Gaza, onderbroken door video's die hij maakte met zijn mobieltje. Hij filmdo de rellen in het centrum van Caïro en op het Tahrir-Plein, gebeurtenissen die tot zijn dood leidden in de nacht van 28 januari van dit jaar.

In de Magazzini del Sale is 'The Future of Promise' te zien; een pan-Arabische expositie met werk van vijftwintig kunstenaars uit alle hoeken van de wereld: van Tunesië tot Melbourne, via Libanon en Londen. Ze laten zien hoe zij de huidige periode van transitie interprete- »

Stelios Faitakis

Impossible Symphony (2011). Als onderdeel van de expositie Speech Matters, gebaseerd op de vrijheid van meningsuiting, beschilderde de Griekse kunstenaar Stelios Faitakis de neo-klassieke façade van het Deense paviljoen met socialistische en Byzantijnse motieven. Hij stelt in zes episoden de censuur ter discussie.

‘HET DEENSE PAVILJOEN STELT
DE CENSUR TER DISCUSSIE’

Fernando Gutiérrez

'De Lima a Talcahuano', 2009, digitale fotografie in video format, courtesy van de kunstenaar en Galería Lucía de la Puente, Lima. Te zien in de expositie 'Between Forever and Never' in het paviljoen van Latijns-Amerika.

Reynier Leyva Novo

In het Latijns-Amerikaanse paviljoen maakte Novo voor de expositie 'Between Forever and Never', met het post-koloniale tijdperk als thema, deze 'Los Olores de la Guerra', 2009, een installatie van glazen flesjes en parfums. De geuren en extracten komen van drie plaatsen waar aan het einde van de 19de eeuw strijd voor de onafhankelijkheid van Cuba is gevoerd.

'VRIJHEID IS GEWOON CHAOS MET EEN BETERE BELICHTING'

teren. Zonder overdrijven is deze expositie een mijlpaal, met hoogtepunten als 'Shadow Sites' van Jananne Al-Ani (luchtopnamen van woestijngebieden waarin menselijke activiteit alleen in het oog springt door de schaduwen die ontstaan als de zon op zijn laagst staat), fictieve makelaarsadvertenties van gebombardeerde woonwijken door Taysir Batniji, glaskunst van Mona Hatoum en 'Embrace' van de Palestijnse kunstenaar Emily Jacir: een lege, ronde, gemotoriseerde sculptuur, die er uitziet als een bagageband zoals je die op vliegvelden ziet. Hij treedt in werking zodra de bezoeker dichterbij komt - een metafoor voor 'het wachten' en voor degene voor wie de reis stopt nog voordat hij is begonnen.

Vrijheid en chaos

In het Deense paviljoen wordt het internationale overzicht 'Speech Matters' gepresenteerd, dat is gebaseerd op de ideeën van achttien kunstenaars over vrijheid en vrijheid van meningsuiting. Van de niets aan de verbeelding overlatende 'racistische' strips van Robert Crumb, de portretten van revolutionairen die Thomas Kilpper in een stelling verwerkte, een onderhoudende mini-tragedie die Wendelien van Oldenborgh filmde, tot de 'truïsmen' gedebiteerd door de gespleten persoonlijkheden van Han Hoogerbrugge. Dit alles laat zien hoe ontzettend moeilijk het soms is een echte dreiging te onderscheiden van een puur expressieve activiteit. Een heerlijk cynische stelling

die de Rotterdammer Hoogerbrugge poneert, luidt: 'Vrijheid is gewoon chaos met een betere belichting.' Misschien door deze houding doet het Nederlandse paviljoen het niet zo goed in deze omgeving. De bedoeling is de ideeën van een nationale identiteit en een nationale samenleving te bestuderen door de huidige problemen in de Nederlandse culturele wereld, met haar draconische bezuinigingen en een drastisch kleiner wordende infrastructuur, te belichten. Het paviljoen zelf maakt echter een in zichzelf gekeerde en didactische indruk. Het thema is hoe om te gaan met nationale representatie in een mondiale 'pretmarkt' als de Biënnale van Venetië. Welk publiek bedient een land nu eigenlijk? Hoe vang je de aandacht van een bezoeker bij zoveel competitie? Op zich waardevolle vragen, die kunnen leiden tot een waardevolle discussie, maar misschien is de Biënnale van Venetië toch niet het juiste platform voor dit theatrale discours (zelfs niet in een paviljoen dat ontworpen is door Gerrit Rietveld).

In het Zwitserse paviljoen is de bezoeker gedwongen zich voorzichtig een weg te banen tussen kapotgeslagen spiegels, glasscherven en rijen afschrikwekkende foto's van een gewelddadige dood in de complexe installatie van Thomas Hirschhorn. Het is een angstaanjagende kruising tussen de Kristallnacht en een lab voor chemische drugs en bevat grimmige beelden van allerlei dingen die je niet wilt zien.

Labyrint

Op de 54ste Biënnale is het labyrint een terugkerend motief. Een doolhof is er op gericht ons te desoriënteren, en wie er in ronddwaalt, zal door de wisselende gezichtspunten een verwrongen beeld van de werkelijkheid ervaren. Mike Nelson transformeerde het trotse Britse paviljoen in een reeks vieze werkplaatsen uit een sloppenwijk, opgebouwd rond een verlaten plein. De bezoeker verdwaalt in een stoffig web met schimmige fotolabs, ovens en naaimachines, ingesloten door lage plafonds, trappen die nergens heen gaan, gesloten deuren en een duistere kelder. Hier regeert de claustrofobie. Een net zo onheilspellende kamer, ditmaal met gebroken weefgetouwen en spoelen wol over de vloer, komt nog een keer terug, zodat de argeloze bezoeker een onaangenaam déjà-vugevoel krijgt. Bij toeval - iets wat iedere Biënnale zo verrassend maakt - lijken twee nabije paviljoens wel dependances van Nelsons installatie. In het Australische paviljoen heeft Hany Armanious superrealistische afgietsels gemaakt van 'waardeloze' objecten als oude werkbanken en prikborden, vergelijkbaar met die verspreid lagen in Nelsons installatie. Armanious gebruikte met opzet het goedkope polyurethaanhars om de visuele dubbelgangers te creëren, geïnspireerd door zijn verlangen het alledaagse te overgieten met mysterie. Een ander poëtisch gevoel wordt opgeroepen door Dominik Lang in het Tsjechische paviljoen. Hij bouwde een nieuw atelier als een labyrint, waarin de figuratieve sculpturen van zijn vader zijn geplaatst in een opstelling van vitrines, kasten en spiegels. 'Mijn vader was beeldhouwer', verklaart Lang. 'Hij stopte met werken lang voordat

ik werd geboren. Zijn sculpturen zijn slapende getuigen. Met hun hulp probeer ik in mijn eigen verleden te kijken, dat tegelijkertijd ook een portret is van een collectief geheugen. Ik reconstrueer zo een dialoog tussen generaties die in werkelijkheid nooit heeft plaatsgevonden.'

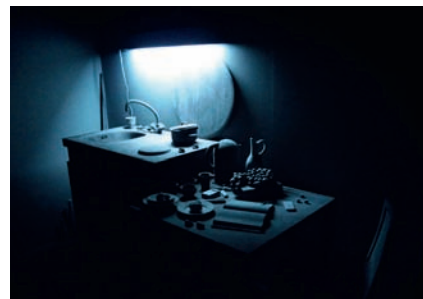
Kippen en zout

Buiten het gedruis van de Biënnale zijn er altijd een paar individuele werken die oplichten als baken in de nacht. In het Palazzo Loredan maakte de Belg Koen Vanmechelen een marmeren standbeeld voor zijn vijftiende generatie Mechelse Fayoumi-haan - een kunstzinnige studie gebaseerd op een nieuw kippenras. De haan staat opgesteld op een sokkel tussen de 62 bustes van Venetiaanse grootheden als Veronese, Palladio en Bellini in de foyer van het Instituto Veneto di Scienze, Lettere ed Arti. Anselm Kiefers 'Salz der Erde' in het Magazzino del Sale is een gigantische landschapsinstallatie waarin een reeks loden platen is bedekt met as, zwavel en zout. Nadat ze het proces van elektrolyse hebben ondergaan, verkalken ze, of krijgen een groen patina. Zo vormen ze een geoxideerde, panoramische achtergrond voor Kiefers 'Ark', een sculptuur in de vorm van een roestige onderzeeër. Zout zien we ook in de vorm van een natuurlijke brug, gemaakt van zoutkristallen, in het werk van Sigalit Landau in het Israëlische paviljoen. Het is een onderdeel van het caleidoscopisch project over het afbakenen van grenzen. Een aantal films laat naakte vrouwen die als zeemeerminnen de vloedlijn uitwissen. Daarnaast is er een film met drie jongeren in een amusant spel van 'landje-veroveren' door met messen lijnen te trekken in het zand. »

Koen Vanmechelen

Een kunstzinnige studie van de Belgische kunstenaar, gebaseerd op een nieuw kippenras, te zien in Palazzo Loredan.

Han Op de Beecke

Een gedeelte van de massieve, donkere post-apocalyptische installatie van de Belgische kunstenaar Han Op de Beecke. Het is een getrouwe kopie van een arbeiderswoning, compleet met onopgemaakt bed, rommelige keuken en verlaten tuin. En dat alles van beton. Onderdeel van de tentoonstelling 'One of A Thousand Ways to Beat Entropy', in de Arsenale Novissimo.

Lee Yongbaek

'Pieta: Self-death' door Lee Yongbaek in het Koreaanse paviljoen. De solide figuur wordt gedragen door de mal die werd gebruikt om het beeld te maken.

‘RONDDWALEN IN EEN DOOLHOF GEEFT EEN VERWRONGEN BEELD’

Huishoudelijk geluk

Op de Punta della Dogana is in het nieuwe museum voor de privécollectie van François Pinault (Gucci, Balenciaga, Yves Saint Laurent) een ruimte bestemd voor Subodh Gupta. Het heeft veel weg van een sociaal-realistisch drama, waarin de romantiek van het huishouden wordt vermengd met de fetisjen van het dagelijks leven in Delhi. Op een drieluik van olie op doek valt roestvrij staal keukengerei uit de hemel, alsof het goden van rijkdom en overvloed zijn. Op de vloer ligt een bovenmaatse sculptuur van roestvrij stalen lepels, die zich als geliefden naar elkaar buigen.

Surrealistische huiselijkheid wordt ook gevierd in het paviljoen van Luxemburg in de Ca’ del Duca. Daar creëren Martine Feipel en Jean Bechameil (decorontwerper voor een aantal Lars von Trier-films) in een reeks aan elkaar grenzende neo-klassieke kamers een rubberachtig wit interieur met gebogen wanden, uitpuilende zuilen, kromgetrokken panelen en spiegels die oneindigheid reflecteren. Het voelt als een wandeling door een droom, met onlogische architectuur van witte chocolade, en een kroonluchter die zwaait als bij een aardbeving.

Ook dit kunstwerk refereert aan een mythisch labyrint, hoewel het doolhofmotief het best gebruikt wordt door Markus Schinwald in zijn veelgeprezen en bewonderde installatie van schilderijen, sculptuur en film in het Oos-

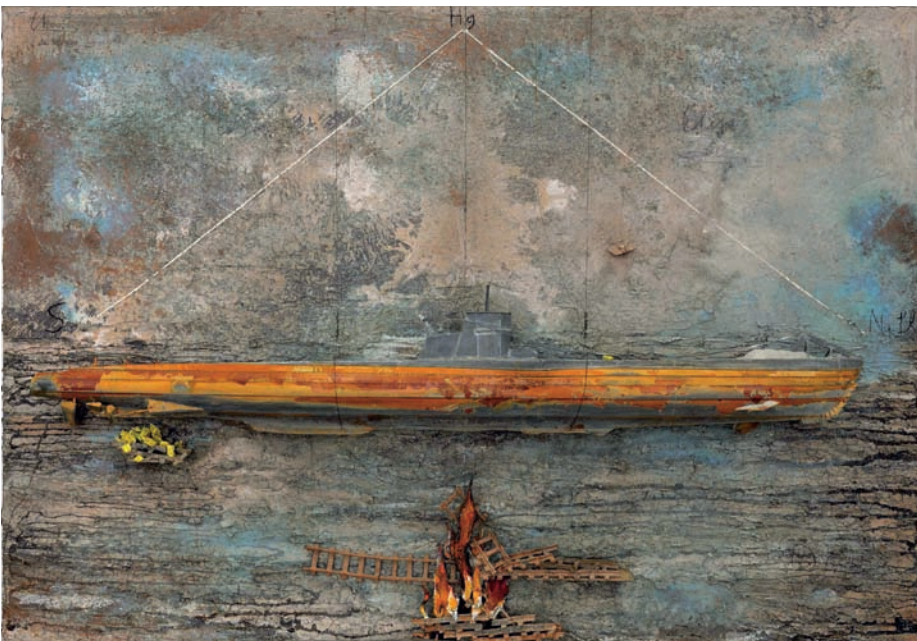
tenrijkse paviljoen; een gebouw dat werd ontworpen door de modernistische architect Josef Hoffmann in 1934.

De ruimte is opgedeeld door blokachtige panelen die ongeveer een meter boven de vloer zweven. Je kunt altijd de benen van andere bezoekers zien, terwijl ze door het gangstelsel zwerven om naar Schinwalds elegante portretten te kijken. Hierop staan mensen die gouden klemmen dragen, muilkorven, gezichtsharnassen en andere beperkende metalen voorwerpen met een onduidelijke functie. Ieder portret hangt afgezonderd in een eigen nis. Verderop, hoog weggehangen, zijn de sculpturen, gemaakt van de houten poten van tafels en stoelen, samengesmolten als anatomisch uitgehouwen vormen, sensueel en griezelig tegelijk. Voeg hierbij twee filmprojecties waarin goedgeklede, burgerlijk ogende acteurs zich bevinden in een verlaten gebouw. Ze zijn alleen, geïrriteerd en onrustig. Er gebeuren vreemde dingen zonder duidelijke aanleiding: een klein blok metselwerk verschuift uit zichzelf en stoot op de voet van een vrouw; een oudere man merkt dat zijn been klem zit in een scheur in de muur; een andere vrouw is plotseling betrokken bij een goocheltruc met een touw, dat zonder hulpmiddelen overeind komt.

Dit is hedendaagse kunst van het hoogste niveau. De indeling van de ruimte is buitengewoon en opwindend en alleen al deze expositie maakt het de moeite waard naar Venetië af te reizen. «

54ste Biennale Venetië

t/m 27 november
Giardini, Arsenale en
andere locaties
openingstijden:
10-18 uur, gesloten op
maandag
www.labiennale.org

Markus Schinwald

Een van de portretten in het Venice-project. Hierop staan mensen die gouden klemmen dragen, muilkorven, gezichtsharnassen en andere beperkende voorwerpen.

Anselm Kiefer

'Ark', 2011. Onderdeel van een serie brede landschappen in lood, cement en geoxideerde kleuren, in de solotentoonstelling 'Salt of the Earth', in het Magazzino del Sale, de voormalige zoutpakhuizen.

Sigalit Landau

'Salt Crystal Shoes on a Frozen Lake', Gdansk 2011, still van een video met geluid, 11'04'. Rechts: 'O my friends, there are no friends', 2011, installatie met 12 paar bronzen schoenen, Ø 300 cm, courtesy van de kunstenaar en Kamel Mennour, Parijs. In het Israëlische paviljoen stelt Sigalit Landau met haar interventies en installaties het idee van landsgrenzen, territorium en landbezit ter discussie.

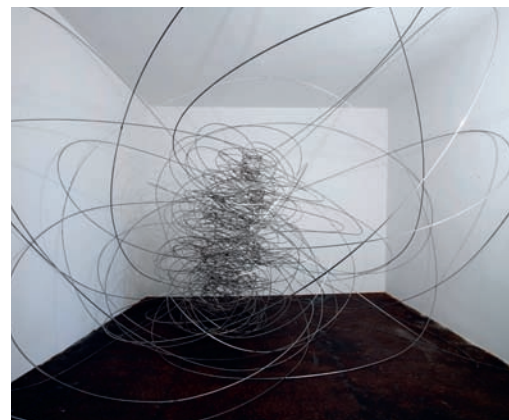
Martine Feipel & Jean Bechameil

De surrealistische wit-op-wit installatie 'Le Cercle Fermé', veranderde het paviljoen van Luxemburg in Ca' del Duca aan het Canale Grande in een gek, vervormd labyrint.

Markus Schinwald

In zijn 'Venice-project', brengt Schinwald in het Oostenrijkse paviljoen, gebouwd in 1934 door Josef Hoffmann, architectonische elementen samen met het menselijk lichaam. Hij incorporeert momenten van verstoring en irritatie in de driedimensionale ruimte en geeft de bezoeker een emotionele ervaring van inbreuken en tekortkomingen.

Anthony Gormley

'Feeling Material XI', 2004, courtesy van de kunstenaar en Mimmo Scognamiglio Arte contemporanea, Napels. In de sublieme tentoonstelling 'TRA - Edge of Becoming' in Palazzo Fortuny, zijn werken van verschillende kunstenaars uit verschillende perioden samengevoegd. Hier Gormley's figuur, gemaakt uit een wervelwind van staaldraad.